

גליוני בים דרך

משיעורי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

פרשת וישב | **דחכה מני ים** | שנה א | גליון ט

באמת ואמונה יסכר פי היוונים

א) לא שלותי ולא שקטתי. ב) מעשה אבות סימן לבנים. ג) העוה"ז טוב ורע בערבוביא. ד) רשעות היונים. ה) טיפשות היונים. ו) אלכסנדר מוקדון חכם מאריסטו. ז) חכמת אברהם אבינו. ח) מלכות יון כנגד האמונה. ט) לעבד נמכר יוסף. י) יסכר פי דוברי שקר. יא) גזירת היונים לכרות ברית. יב) להתחדש בתורה. יג) קליפת יון בלא חידוש. יד) לימוד התורה כנגד מלכות יון.

זמן שלא היה לרחל בנים, לא היה ליעקב אבינו ימים טובים, דהרי אמרו חז"ל (במדבר רבה יד, ח): "רחל שהיתה עקרת הבית היא היתה עיקר ביתו של יעקב, שנאמר (בראשית מו, ט) בני רחל אשת יעקב". וכיון שרחל היא עקרת הבית, כל זמן שלא היה לה בנים חייו אינם חיים". ורק לאחר שיוסף נולד היו ליעקב מעט שנים טובות, וצ"ב בזה מה העוולה הגדולה במה שיעקב מבקש לישב בשלוה.

העוה"ז טוב ורע בערבוביא

יש לבאר דהעולם הזה מעורב טוב ורע, אין טוב בלא רע ואין רע בלא טוב, יעקב אבינו הוא עמוד האמת, והוא רוצה טוב גמור, ובטוב הגמור יזכו הצדיקים רק לעולם הבא, ולכך יעקב אבינו אין שייך שישב בשלוה בעולם הזה, כי יעקב אבינו והעולם הזה הם תרתי דסתרי. והעולם הזה הוא רובו רע. והרע כל הזמן פותח את פיו להסית ולבלבל את האדם, והעצה היחידה לכך היא לסתום את פי היצר הרע. וכמו שאמר דוד המלך (תהלים סג, יב): "כִּי יִסְכַּר פִּי דוֹבְרֵי שִׁקְרָה". ואלו שמהותם הם דוברי שקר הם היונים, דהרי כולם יודעים שמעלת יון היתה בחכמתם, ועיין בכוזרי (מאמר א אות סג, ואות טו) שכתב: "אל הפילוסופים אין לבוא בטענות, הואיל והם אנשים שלא קבלו חכמה או דת בירושה, שהרי הם יונים, ויון הוא מבני יפת יושבי הצפון, ואילו החכמה הבאה בירושה מאדם הראשון, זאת אומרת החכמה המחזקת על ידי הענין האלוהי עברה מאדם רק אל זרעו של שם, שהוא בחיר בני נח, ומאז לא פסקה ולעולם לא תפסק מבחירי אנוש אלה, אשר ליונים לא הגיעה אליהם החכמה כי אם לאחר שנצחו את האומות אשר נלחמו בהם, כי אז הועתקה החכמה אליהם מן הפרסים, אשר קבלו מן הכשדים, רק אז קמו הפילוסופים המפורסמים

אלו השבע עשרה שנה שהיה יוסף עמו, היו שנותיו הטובים של יעקב [כמו שהאריך בזה האור החיים בתחילת פרשת ויחי]. כי כל

פנינה מן הים

יישוב קושיית הבית יוסף

בקושיית הבית יוסף הידועה (או"ח סימן תרע), למה עושים חנוכה שמונה ימים בעוד הנס היה לכאורה רק שבעה ימים, והבית יוסף גופיה מתרץ כמה תירוצים, ובתירוץ האחרון כתב: "אי נמי שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה". ולכאורה יש להתבונן למה נעשה נס גדול כזה שמיד בכל לילה התמלאו הבזיכין שמן כאילו לא נחסרו.

לבאר זאת יש להקדים את דברי הרב שמואל על התורה (סוף פרשת מקץ), שמביא ממה שכתב בספר ש"ך על התורה: "אותו שמן שיצק יעקב על האבן אשר שם מראשותיו, נתגלה לו אותו הפך וראה יעקב את כל הניסים שנעשה בפק זה שנמשחו בו כל הכלים בית המקדש ומשכן, ובו נמשכו כל המלכים, וזה היה כד השמן של אליהו ועובדיה, ונגזז לדורות לעולם הבא". והרב ברכת שמואל על התורה מוסיף בזה: "והנה פשוט הוא בעיני, שגם אותו הפך נתגלה גם כן לבני חשמונאי שה' חתום בחותמו של כהן גדול של אהרן הכהן, דכתיב גביה זה לי לדורותיכם, לעולם הבא, ובו הדליקו ח' ימים לפי צרכם, לרמוז שניתקן מדת ח' שהוא הוד' והמותר נגזז לעולם הבא, ועל פי זה אני מבין המדרש ילקוט (בראשית רבה לה, א) וְאֵת וְכִנְיָן תִּקְחִי בְּנֹתָי (מלכים ב ד, ז) עד שיחיו המתים. והוא לכאורה תמוה, אמנם למה שביארנו אתי שפיר, והוא דאליהו רמז לצרפית ששמן זה יהי' קיים לעולם הבא עד תחיית המתים, ועל ידי שמן זה יהיו נעשים כמה ניסים לישראל, ודו"ק כי לפענ"ד הוא כוונה אמיתית".

בספר ים התלמוד בסוף הפתיחה (אות ל) הביא את דברי הרב ברכת שמואל והוסיף: "ומעתה שפיר היה הנס לכל שמונת הימים. דהנה איתא במסכת כריתות (ה, ב) זה יהיה לי לדורותיכם. זה בגמטרי' י"ב לוגין היו צריכין אז, והם קיימים לדורות העולם. והנה איתא בר"ן ז"ל (שבת ט, ב מדפי הרי"ף) שכתב, דמשום הכי לא הדליקו ממנו רק שמונה ימים, שהכהנים היו טמאין והיו צריכין טהרה שבעה ימים, ואח"כ היו צריכין לכתות השמן וכתיתת השמן היה יום אחד, ומשום הכי היו צריכין להיות הנס במשך שמונה ימים. ומעתה אתי שפיר, דכיון דמן הפך השמן הזה נתגלה להם לוג אחת להדליק בו יום אחד כמו דקאמר הש"ס והדליקו ממנו שמונה ימים, אם כן כיון שראו אחר כך שלא נחסר מהפך השמן מאומה, דהיינו שיש בו י"ב לוגין כבדאשונה כמו דקאמר הש"ס, וזה יהיה לי לדורותיכם כנ"ל, וא"כ ממילא היה הנס מעיקרא אף ללילה הראשונה שמצאו הפך הזה ולפיכך אנו מדליקין כל שמונה ימים כן נראה לי בזה דבר נחמד".

לא שלותי ולא שקטתי

השנה פרשת וישב הוא שבת חנוכה ולא פרשת מקץ, והוא כמעט שאינו מצוי, ובודאי ראוי לדרוש בשייכות פרשת וישב לעניני חנוכה. בריש הפרשה נאמר (בראשית לו, א): "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְרֵי אֲבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן". ופירש רש"י (פסוק ב): "ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה". וכמאמר איוב (ג, כו): "לֹא שְׁלֹתִי וְלֹא שְׁקֵטִי וְלֹא נְחֹתִי וַיְבֹא רִגְזִי". וזאת ידוע שלא היה ליעקב אבינו ימים טובים, דהרי עוד במעי אמו נלחם בו עשו אחיו, ואחר כך ביקש להורגו על הברכות, וכאשר ברח מעשו נתעסק עמו לבן, וכאשר יצא מלבן היה מפחד מעשו, ומיד אחריו קפץ עליו מעשה דינה, ואחר מעשה דינה - לעבד נמכר יוסף.

מעשה אבות סימן לבנים

כן נתקיים עם בני ישראל בשעבוד מלכויות - מעשה אבות סימן לבנים, כמפורש בפזמון 'מעוז צור': "רעות שבעה נפשי ביגון כחי כלה, חיי מררו בקושי בשעבוד מלכות עגלה, ובידו הגדולה הוציא את הסגולה, חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה. דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי, ובא נוגש והגלני כי זרים עבדתי, ויין רעל מסכתי כמעט שעברתי".

ובאמת קשה, וכי יש עוולה במה שיעקב אבינו ביקש לישב בשלוה, והרי אמר רבא (הוריות ב): "אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו". דבשלמא כאשר אדם מבקש לישב בשלוה כל ימיו, אפשר להבין שיבואו אליו בטענה שאין כזו מציאות בעולם. אך יעקב אבינו סבל כל ימיו, עד כמה הוא השיעור שצריך לסבול עוד, ועד כמה אדם מחוייב לסבול בעולם הזה. דרך

* ועיין בספרנו בים דרך תורה פרשת ויצא (מאמר יב ויג) בענין הבה לי בנים ובענין התחת אלקים אני. * ראה לשון העץ חיים (שער מב פרק ד): "הארץ הזו תכלית ועביות דקליפות, לכן כל מעשה עולם הזה קשים ורעים והרשעים גוברים בו".

לע"נ האשה הצדקנית והחשובה
מרת בלומא בת ר' אברהם ע"ה
נלב"ע כ"ו כסלו ת"ר ג' דחטכה תשס"ג
ת.צ.ב.ה.

בקשו רחמים על הנער
חיים שמואל בן ליבא
שנמצא בתרדמת וכאשר עשה עמנו נסים
בימים ההם כן יעשה עמנו כבמותן הזה

נתרם ע"י ידידנו הדגול
הרב יואל גינזבערג שליט"א
ודעיותו
לברכת הצלחה בכל הענינים

נתרם ע"י ידידנו הדגול
הרב אליעזר רידער שליט"א
ודעיותו
לברכת הצלחה בכל הענינים

במלכות ההיא, ועוד מיום עבר המלכות לרומא לא קם בין היונים אף פילוסוף מפורסם יחיד¹.

רשיעות היונים

ואף שהיונים היו נקראים החכמים ביותר, עד שחז"ל אסרו ללמוד בחכמת יוונית (סוטה מט, ב בבא קמא פב, ב-פג, א ועוד), אך יונים אלו שהיו עובדי עבודה זרה, איך יכולים בכלל לייחס להם חכמה, והרי אין לך שוטה יותר מהאומר לעץ אבי אתה. רק שכל כופר בעיקר נוח לו לכפור כדי שיוכל לעשות ככל העולה על רוחו, ולא יוצרן ליתן דין וחשבון על מעשיו.

טיפשות היונים

גם כשהיונים השכילו בחכמה, לא היתה השכלתם רק במה שאדם יכול להשיג, כמו שכתב הרמב"ם על אריסטו גדול חכמי יון: "דעת אריסטו היא תכלית דעת האדם, מלבד מי שנשפע עליהם השפע האלהי עד שיישיגו אל מעלת הנבואה אשר אין מעלה למעלה ממנה"² (איגרת לר"ש אבן תבון). אך הרשעות שלהם היתה לעמוד ולכפור במה שהם לא משיגים בשכלם, וזו היא טפשות שאין למעלה ממנה, כי החכם אפילו שהוא מגיע לקצה גבול שכל האנושי, הוא צריך להבין שיש דברים שאינו יכול להשיג זאת בשכלו, אך היונים הללו כפרו בכל מה שלא השיגו בשכלם, כמו שכתב הרמב"ם (ויקרא טו, ט): "היוני אשר הכחיש כל דבר זולתי המורגש לו, והגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא השיג אליו הוא בסברתו איננו אמת". שכיון שהיה חפץ לעשות ככל העולה על רוחו עמד וכפר במה שלמעלה מהשגתו.

אלכסנדר מוקדון חכם מאריסטו

ולעומת זאת מצינו בגמרא יומא (טו, א) אצל אלכסנדר מוקדון: "כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו, אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה, אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמת". משמע שאלכסנדר מוקדון ראה והבין ששמעון הצדיק יותר גדול ממנו, אפילו שלא הבין איך זה קורה, ואילו אריסטו הרשע לא השיג, והוא עומק גודל טומאת חכמת יון, דחוץ ממה שלא יכלו להשיג חכמת אמת רק מתוך התבוננותם, גם לא האמינו בחכמה שלא התבוננו בה והשיגוה, ועל כן לא האמינו בנבואה ורצו לעקור תורת ישראל ממקומה שהרי תורת אמת ניתנה בנבואה ואינה מושגת כלל³. ולפיכך היונים הרשעים היו מעדיפים לכפור ולעבוד עבודה זרה.

חכמת אברהם אבינו

אברהם אבינו התקומם כנגד כל המתחכמים למיניהם, שכן אברהם אבינו ראש המאמינים נולד

לתרח שהיה עובד עבודה זרה, וכל עמו היו עובדי עבודה זרה, ואפילו הכי התבונן בדעתו, והחכים בשכלו שיש בורא לעולם. כמו שהאריכו בזה בזוה"ק (ח"א פו, א) שאברהם אבינו ראה את השמש שיוצאת בבוקר מצד המזרח, אמר, זה הוא המלך שברא אותי. עבד לו כל היום ההוא. לערב ראה השמש שנאסף והלכנה מאירה. אמר, זה הוא ודאי ששולט על אותה העבודה שעבדתי כל היום הזה, שהנה נחשך לפניו ולא מאיר, עבד לו כל הלילה ההוא. לבוקר ראה שהלכה החשכה והאיר צד המזרח. אמר, ודאי כל אלו יש עליהם מלך ושליט שמנהיג אותם, כיון שראה הקדוש ברוך הוא את תשוקתו של אברהם אליו, התגלה אליו ודיבר עמו⁴.

מלכות יון כנגד האמונה

וא"ר אמי בר אבא (מדרים לב, א): "בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו"⁵. דמה בנפשך, שאברהם אבינו היה ילד קטן, ואפילו הכי השיג בדעתו מעצמו שיש בורא עולם, שהרי אביו ואמו היו עובדי עבודה זרה, ומהם לא היה יכול להשיג חכמה אלקית. ורק משום שחיפש וחקר באמת שלימה השיג הדבר מעצמו, כמו שאמר רבי יצחק (בראשית רבה לט, א): "משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם". ומיני אז אברהם אבינו ראש המאמינים השריש בבניו וביתו אחריו ושמר דרך ה'. ומלכות יון הם אלו שעומדים נגד האמונה, שכן חפצים לפרוק עול לעשות ככל העולה על רוחם, ולכך הם חפצים לילך בדרכי שקר.

לעבד נמכר יוסף

והדברים רמוזים בסוף פרשתינו, אחר שיוסף הצדיק נמכר למצרים, היה לו הנסיון דאשת פוטיפר הארורה (כלשון חז"ל שהובא ברש"י), והיתה מדברת אליו יום יום ולא שמע אליה, בטענה שאיך יוכל לבגוד באדוניו, אך כשיוסף הצדיק עמד כנגדה וברח (פסוק יב): "וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּצֵא הַחוּצָה". ארורה זו במקום לקבור עצמה מבושה, הרימה קולה: "וַתִּקְרָא לְאִשְׁתִּי בֵּיתָה וַתֹּאמֶר לָהֶם לְאִמְרוּ רְאוּ הַבַּיִת לָנוּ אִישׁ עֲבָרֵי לְצַחֵק בְּנוֹ". היש לך שקר גדול מזה, הרי כל טענת יוסף הצדיק היתה בענין הנאמנות, כטענתו (פסוקים ח-ט): "הֲיֵן אֲדֹנָי לֹא יָדַע אֶתִּי מֵהַ בְּבִית וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נֶתַן בְּיָדִי. אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הָאֵל מִמֶּנִּי וְלֹא חֲשֶׁה מְאֹמָה כִּי אִם אוֹתָהּ בְּאֲשֶׁר אֶתְּ אֲשַׁתּוֹ וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לְאֵלֵקִים". ואילו ארורה זו לא ידעה כלל מחשיבות הנאמנות, ורק מיוסף הצדיק שמעה

כמה הוא רוצה להיות נאמן לאדונו, וברשעותה הלכה והעלילה עליו שהוא בוגד באדונו, היש לך שקר גדול מזה שהבוגד יאשים אחרים בבגידתו.

יסכר פי דוברי שקר

וכדי לסתום את פיה הוצרך הקב"ה לגלגל את הפרשה של שר האופים ושר המשקים, וכמו שפירש רש"י: "אחר הדברים האלה - לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו ולגנותו". ואין לשאול הרי הקדוש ברוך הוא הוא כל יכול, ומדוע לא סגר את פי אותה ארורה לנצח, ובפרט שהיה זה שקר גמור ונאמר (תהלים קא, ז): "דַּבֵּר שִׁקְרִים לֹא יִכֹּן לְנַגֵּד עֵינָי". ומדוע ניתן לה אפשרות לדבר כל כך הרבה שקר. רק יש לידע שכך היא הנהגת העולם, שהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם בדרך הטבע, מלאכים יש לקדוש ברוך הוא לאלפים ולרבבות, וכל ענין העולם הזה הוא שיש לאדם בחירה, ולא סותמים פיות של דוברי שקרים, אלא ניתנת להם אפשרות לבחור.

עיקר הברית החינוך תחילה

וזאת יש לנו לזכור שתחילת גזירת היונים היתה כמו שכתב הר"ן על הר"ף (שבת י, א מדפי הר"ף) על הא דאמר רבי יהושע בן לוי (שבת כג, א): "נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס - שגזרו יונים על כל הבתולות הנישאות שיבעלו להגמון תחילה". ועומק הגזירה יבואר על פי מאמר חז"ל: "אמר רב שמואל בר אבניא משמיה דרב אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי"⁶ (סנהדרין כב, ב). אם כן גזירת ההגמון תחלה היה כדי שיהיה כריתת ברית בין האשה ליונים, ואחר כך כבר לא היה להם כל כך נפקא מינה. והוא עיקר הלימוד שאנחנו צריכים ללמוד מענין החנוכה, לזכור לחנך את הקטנים מיד בראשית גדילתם לתורה, שיהיה הפה קדוש לדבר בדברי תורה ותפילה, כדי שתהיה ברית התורה כרותה עמו מקטנותו, כמו שאמרו בגמרא סוכה (מב, א) על תינוק: "יודע לדבר אביו לומדו תורה וקריאת שמע, תורה מאי היא, אמר רב המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, קריאת שמע מאי היא פסוק ראשון".

להתחדש בתורה

אך גם כל אדם יכול לשמור ולחבב על עצמו את דברי התורה, כשיחדש כנשר נעוריו ויתייחס ללימוד התורה כאילו רק היום התחיל. ובענין זה יש להביא מה שכתב הרה"ק המגיד מקאזניץ (עבודת ישראל פרשת שמני ד"ה וזכה נבאר): "שאני בעצמי פעם אחת ראיתי הריב"ש ז"ל בחלום, ושאלתי אותו מפני מה בתחילת עבודתי כאשר נכנסתי אל הצדיקים ללמוד ממעשיהם והרגלתי את עצמי לעבוד ה' יתברך, הרגשתי בעצמי שינוי לטובה מיום אל יום בעסק התורה לשמה ובכוונת התפילה

¹ כן ידוע שהרוסים הכופרים שיגרו לחלל חללית בשם ספוטניק, ושאלו את הקוסמונאוט כאשר שהה מחוץ לכדור הארץ האם יש בורא לעולם, והם ברשעותם רצו לכפור, אך הקוסמונאוט ענה להם שיש בורא לעולם, וכמובן שזה היה להם מפלה גדולה, כי למעלה רואים שהם שקרנים גדולים ויש בורא לעולם, ומלמעלה רואים את האמת.

² ז"ל הוזהר: "רבי יהודה אמר (שעוהו מא, ב) מי העיר מִמְּנִיחַ דא אברהם, דלא נטיל את ערוות לגבי קודשא בריך הוא אלא ממזרח, בגין דחמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח, נטיל את ערוותא לנפשיה דאיהו קודשא בריך הוא, אמר דא הוא מלכא דברא ית, פלח ליה כל ההוא יומא. לרמשא חמא שמשא דאתכניש וסיהרא נהרא, אמר דא הוא ודאי דשליט על ההוא פולחנא דפלחית כל האי יומא, דהא אתחשך קמיה ולא נהיר, פלח ליה כל ההוא ליליא, לצפרא חמא דאזלא חשוכא ואתנהיר סטרא דמזרח, אמר ודאי כל אלין מלכא אית עלייהו ושליט דאנהיג לון, כיון דחמא קודשא בריך הוא תיאובתא דאברהם לגביה, כדין אתגלי עלי ומליל עמיה דכתיב, צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, דמליל עמיה ואתגלי עליה".

³ ועיין שם שנחלקו חז"ל בן כמה שנים הכיר אברהם אבינו את בוראו, אך רוב רבותינו נקטו כחאי שיטה.

נתרם לרפואת והצלחת
הרב יצחק בן מוזל פורטוגנה

נתרם לזכות
הרה"צ ר' מרדכי זאב
בן מלכה

נתרם לרפואת
הרב יהודה דוב בן זיסל

תקרי שושנים אלא ששושים", (שבת ל, ב).

לימוד התורה כנגד מלכות יון

כללא דמילתא יש לנו עצה אחת להכניע את קליפת לשון הרע, וקליפת היונים כאחד, ללמוד וללמוד וללמוד. שכן: "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך". ולהשכיחם תורתך היה עיקר מלחמתם, אם כן מה שמוטל עלינו הוא להתחזק ולהוסיף בלימוד התורה. והוא על ידי התאספות ללמוד בחבורה, שכאשר לומדים יחד בחבורה יש חיזוק ללימוד התורה.

ובעיקר יש לנו להתחזק באמונה פשוטה שיש בורא לעולם, ולא לבקש משום אדם מלבדו, לא מסגולות ולא מהוברי השמים, שכן אם אפשר לדבר ישירות אל המלך, מה לך לבקש סרסורים. ובעיקר - כי יסכר פי דוברי שקר, יש לו לאדם לבקש שיסכר פיו ולא יאמר לשון הרע. ובזכות זה לבקש על מלך המשיח (תהלים סג, יב): "יְהַמְלֵךְ יְשׁוּמַח בְּאַלֹהִים יְתְהַלַּל כֹּל הַנְּשַׁבֵּעַ בּוֹ פִי יִסְכְּרֵנִי דוֹבְרֵי שֶׁקֶר", שכן נרות חנוכה הוא זמן של עת רצון, ולכך יש לנו לזכור לבקש בעת הדלקת נרות על התגלות מלכותו יתברך בעולם, בשעה שאנחנו יושבים עם ה' יתברך למטה מעשרה טפחים. ובזכות נרות חנוכה נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימנו. (40ט)

(וישב פא)

ושאר מעשים, ועתה אינני מרגיש כלל השינוי, ונדמה לי כמו יום אתמול כן היום וכמו כן יום מחר. והשיב לי בדרך משל, כשהתינוק לומד א' ב' או סידור או חומש, מידי יום ביומו ניכר השינוי בו שלומד יותר ממה שלמד אתמול... ודברי פי חכם חן". והעצה לכך היא שכאשר אדם לומד דבר, אפילו שלמדו כבר כמה פעמים, אך בפעם זו הבין יותר טוב, יציין לעצמו, שגמרא זו הבין הפעם יותר מפעם קודמת, ובוזה משמר את החביבות ומתיקות לימוד התורה.

קליפת יון בלא הידוש

אבל כאשר אדם לומד ולומד בלי לחדש שום דבר, הרי זה כמו קליפת יון שהיתה חיקוי בלבד, וכל המציאות של חוקות הגויים הוא חיקוי בעלמא, דהם משנים חוקיהם ככל העולה על רוחם. ולעומת זאת להבדיל בחוקות התורה, אפילו סנהדרין גדולה של שבעים ואחת אינה יכולה לבטל דבר מדברי תורה. אמנם אנן בני אברהם יצחק ויעקב, ברוך ה' שומרי תורה ומצוות, ואין אנו שייכים לטומאת יון, אבל הדברים אמורים גם לגבי תאוות העולם הזה, ובפרט בדור הזה שבו הגשמיות חוגגת בראש כל חוצות, ובוזה יש לנו להתחזק, שכן קליפת יון נלחמה באמונת ישראל, ובהכנסת המותרות. וכנגד זה: "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים". ואפשר לרמוז בוזה את דרשת הגמרא: "אל

מעשה מן הים

זמן הדלקת נרות הוא זמן גבוה ביותר, עד שהיו צדיקים שהיו רואים באור הנרות עתידות, כן עובדא הוי אצל אבי חמי הרה"ח ר' מאיר לייב פישמאן ע"ה, שהיה מסתופף אצל הרה"ק מבויאן לייפציג זיע"א, והיה נהוג אצל חסידי בויאן לקבל מטבע מן הרבי לשמירה לאחר הפטירה. וכן אבי חמי עה"ה ביקש מהרה"ק מלייפציג מטבע לשמירה בשביל אחרי פטירתו, אך הרבי אמר שעדיין יש לו זמן, בשנת פטירתו בזאת חנוכה, קרא הרה"ק מלייפציג לשמשו המסור הרה"ח ר' שמעון רבינוביץ צ"ל ואמר לו, שצדיקים היו רואים בנרות חנוכה מסוף העולם ועד סופו, אך היום החושך יכסה ארץ ולא רואים כלום. אך כאשר נכנס לחדרו אמר לגבאי, ר' מאיר לייב ביקש מטבע לשמירה, ועתה הגיע זמנו, קח מטבע בשבילו אבל

עתה אל תאמר לו מאומה, ובאמת באותה שנה הוא נפטר. ראה גודל קדושתו וענוותנותו, שמתחילה אמר שלא רואה ולא יודע, אך הוא שלח לו מטבע לפני מותו. ואמנם אנן דלא חזינן יש לנו להאמין בכח נרות חנוכה, שמאירים באור הגנוז, שכן כתב הרב קב הישר (פרק צ): "וכל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואלו היינו זוכים להשגות רוח הקדש, היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה עתידות, דהנר של מצוה מתנבא כמו נביא המתנבא על פי ה'". ואמר לי יהודי פשוט, שאינו בר אוריין ואינו יודע ספר, אך יודע מה שאמרו צדיקים בגודל קדושת נרות חנוכה, ושהוא עת רצון, לכך הוא אומר את כל ספר התהילים בכל לילה כשמדליק נרות. ואין לך מעלה גדולה מזו. (90ט)

מקץ חנוכה תשפב

מוסר מן הים

ולקבל על עצמו עול מלכות שמים, ובוזה שב בתשובה. וכן כתב הרמב"ם (תשובה פ"ז ה"ו): "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה... אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד". אך בטיפשות פה, גם אם עושה תשובה, כאשר שב בתשובה אינו נעשה חכם, שכן הרמב"ם לא כתב אמש היה זה טיפש והיום נעשה חכם. ועל טיפשות לא עוזרת תשובה

פעם נדברתי עם ידידי הגאון ר' זאב הוברמן צ"ל שאבדל לחיים טובים, בענין העל חטא שמתוודים ביום הכיפורים איזה חטא הוא הגרוע ביותר, וסבר ידידי ז"ל שבפשטות 'בפריקת עול' הוא החטא הגרוע ביותר, אך באמת יש לומר שהעל חטא הגרוע ביותר הוא 'בטיפשות פה'. שכן משמעו של 'טיפשות פה' הוא דיבורי סרק, ללא שום תועלת. והנה אדם שהוא פרק עול, יש לו עצה פשוטה, לשוב

היה רק עבד עברי אצל פוטיפר. אבל שר המשקים ושר האופים היו שרים גדולים וחשובים שחטאו למלך מצרים, ובזה נסתמו פיות כולם. ובאמת רוב הדברים הם ריקים ללא שום משמעות, כגון היכן הוא נמצא עכשיו, ומה הוא עושה. וכן אנשים מדברים ללא שימת לב למקומם, כמו שמצוי באוטובוס שמדברים על שידוך, ורק לאחר שכל הפרטים נידושו היטיב, נזכרים לומר שהם לא יכולים לפרט משום שהם באוטובוס. (40ט וישב פא)

להיות חכם, אלא צריך לקבל על עצמו לשמוע דברי החכמים ולילך בדרכיהם ואז יגמל מטפשות הפה.

דרכא דאינשי לדבר, וכמו שפירשנו את מאמר הגמרא (עירובין יד, ב): "פוק חזי מאי עמא דבר". - פוק חזי מה העם עושים, דבר - מדברים. והעצה היחידה בדרך הטבע לסתום פיות, הוא לתת להם לדבר ב'חודשות' אחרות. ולפיכך סיבב הקב"ה פרשת שר המשקים ושר האופים, ואז נעשה רעש גדול, דיוסף

דבר בעיתו

בסוף פרשת תולדות נאמר (בראשית כח, ח-ט): 'וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי רְעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָי יִצְחָק אָבִיו, וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מַחְלַת בֵּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶבְרָהָם אַחוֹת נְבִיּוֹת עַל נְשָׁיו לֹא אִשָּׁה'. ובזה עשו הרשע נעשה חתן של ישמעאל, ועל כך מצלינן בסליחות: "כלה שעיר וחוננו", שהם עשו וישמעאל, בין והתבונן דבר פלא, הרי עבר עלינו חרב בני עשו במלחמה האיומה, ואילו היום בני עשו כאילו הפכו את עורם, ומתנהגים בנימוס כאילו הם אנשים עדינים, אך באמת הם שולחים את

חרבם לישמעאל, ולכך מבקשים: "כלה שעיר וחוננו", דהרי ישמעאל לא קיבל את החרב, אלא עשו קיבלו כמו שנאמר (בראשית כז, מ): 'וְעַל חֶרֶבָה תִּחְיֶה', אך אצל ישמעאל נאמר (בראשית טז, יב): 'פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל', ושולח את ידו לגנוב את חרב עשו, ועשו הרשע לא רק שאינו מתנגד, אלא נותן להם את החרב בשמחה העיקר שישפך דם. והעצה היא כדאמר רב יהודה בר שלום (דברים רבה א, יט): "אמרו לו ישראל, ריבוננו של עולם, אביו מברכו (בראשית כז, מ) וְעַל חֶרֶבָה תִּחְיֶה ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו ולהיכן נברח, אמר להן (דברים ב, ג) פָּנּוּ לָכֶם צָפְנָה - אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה". (24 דברים תשפב)

ימי הילולא - ממצולות ים

כ"ט כסליו תש"ט - רבי ישראל בן ב"ד מדרכי שרגא פייבוש פרידמן הרה"ק מהוסיאטין

הרה"ק מהוסיאטין שהם לא יצליחו להכנס לארץ ישראל. שאלו ר' שלומק'ה כיצד הוא יודע, ענה הרה"ק מהוסיאטין שראה את שם הוי"ה מאיר מעל הציון אש שחורה על גבי אש לבנה. ובאמת יש בזה כמה גרסאות מי אמר למי, ומורי חמי הרה"ח ר' ועלוול פישמן זצ"ל היה בעל תפילה אצל הרה"ק מהוסיאטין בימים נוראים, וכמובן שהוא היה נוכח בתפילה על ציון האור החיים הקדוש, ושאלתי אותו כיצד היה, אם ר' שלומק'ה שאל את הרה"ק מהוסיאטין, או הפוך. והוא ענה לי בכנות שהוא לא שם לב.

כך מסופר על הרה"ק מוהר"א מבעלזא זי"ע כאשר עלה לארץ ישראל ושהה בתל אביב, הגיע אליו יהודי חסיד בעלזא שלאחר מאורעות השואה היה לו שאלות וקושיות. אמר לו הרה"ק מבעלזא שילך לשאול את הרה"ק מהוסיאטין, ועוד קודם שפתח את פיו אותו יהודי התיישב לו כל הקושיות. וזה היה הכוח כל הרה"ק מהוסיאטין. (73ט עקב תשפא)

שמעתי ממו"ר אדמו"ר הנתיבות שלום זי"ע שהיה לומד חברותא עם רבי ישראל שמעון קסטלניץ ע"ה, פעם הלך הרה"ק מהוסיאטין זצ"ל לכותל, ואדמו"ר הנתיבות שלום ור' ישראל שמעון ועוד יהודים הלכו עמו דרך השוק, אמר ר' ישראל שמעון לרבי בעל הנת"ש שחבל שאינו מבין ערבית, כי כל הערבים נעמדו בצד הדרך וקראו אחריו 'מלך אל יהוד' - שהוא

רבנו יונה כותב בשערי תשובה (שער שלישי אות טו): "ונאמר על האנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה' (ישעיה כט, יג-ד): 'וַתִּהְיֶה יִרְאַתָּם אֹתִי מִצְּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה, לִכְן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעַם הַזֶּה הַפְּלֵא וְפָלֵא'. והרבה פעמים התבוננו מי הם האנשים אשר עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה'.

אך באמת הקדוש ברוך הוא מרחם על ישראל, ולכך הוא שולח בכל דור ודור צדיקי אמת שהם מחשבים בכל יום מערכות ביראת אלקים. כן מצינו להרה"ק מהוסיאטין זי"ע, שבכל יום לאחר תפילת שחרית היה מסתגר בחדרו, ולא היה רשות לאף אחד להכנס. פעם אחת באה איזה אשה להזכיר לפניו איזה פיקוח נפש ולא שאלה אף אחד ובמר נפשה פרצה לחדר, וראו את הרה"ק מהוסיאטין יושב מול 'שוית' ופניו להבות אש, והוא הנקרא לחדש מערכות ביראת ה' בכל יום, וכאשר אדם מחדש מערכות ביראת ה' בכל יום, יש בו כוח להשפיע ברכות מעל לדרך הטבע בעולם, כמו שמצינו שהרה"ק מהוסיאטין בירך את הגה"ח ר' נטע ציינוורטי זצ"ל בפרי בטן כשהיה למעלה מדרך הטבע ונושע.

כן היה בזמן שהנאצים ימח שמם רצו להכנס לארץ ישראל, שהרה"ק מהוסיאטין והרה"ק ר' שלומק'ה מזוועיהל זכותם יגן עלינו, עלו לציון של האור החיים הקדוש, ולאחר התפילה אמר

יוצא לאור על ידי מכון בים דרך

לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com